ცნობის ფურცელი

სურათებიანი დამატება

დამატების № 242. ხუთშაბათი, 5 აგვისტო 1904 წ. გაზეთის № 2575

კრუმზეიფენბახის ზარები

მოთხრობა ვილჰელმ ფონ-შოლენცისა

(თარგმანი გერმანულიდან)

ხრისტლიბ ლებერეხტ ფურხტეგოტ კუმაკი კრუმზეიფენბახელი, „დიდი გლეხი“, დამნაშავის სკამზედ იჯდა. საქმის გარჩევამ ოც წამს გასტანა. გასაოცარის გულგრილობით ისმენდა ბრალდებული თავისს ბრალდებას. ვერაფერმა ვერ ააღელვა მოხუცი, ვერც თავმჯდომარის შეკითხებამ, ვერც ბრალმდებელის მკაცრმა შენიშვნებმა. იმაზე არაფერი არა მოქმედობდა. ისე წყნარად უგდებდა ყურს საქმის გარჩევას, თითქო იმისს სასიამოვნოს აკეთებენ რასმეო. ნამდვილად-კი საქმე „სამს წლამდის დაპატიმრებაზე“ იყო მიმდგარი.

ბრალდებულის ვექილმა გაათავა სიტყვა და თავის მარწმუნებელისათვის შეღავათი ითხოვა. ბრალმდებელს საწინააღმდეგო არა გამოუცხადებია-რა: საქმე დღესავით ნათელი იყო, აღსრულებულ იქმნა კანონის ყოველგვარი მოთხოვნილებაც. რადგან დანაშაული მეტად მძიმე იყო, ბრალმდებელმა სასჯელიც უსასტიკესი მოითხოვა.

თავმჯდომარე წამოდგა, ნახევრათ მიბრუნდა კიდეც სამსჯავრო ოთახისკენ და ჩვეულებრივად შეეკითხა ბრალდებულს: ხომ არაფერი გაქვთ სათქმელი თავის გასამართლებლადაო?

მსაჯულების მოლოდინის წინააღმდეგ ბრალდებულს მართლა ჰქონდა რაღაცა სათქმელი.

— მე ვფიქრობდი ამას და მინდოდა კიდეც მეთქვა,— დაიწყო მოხუცმა და შეხედა მსაჯულებს ისევ ისე წყნარად, როგორც საქმის გარჩევის დროს იჯდა.— თუ ფულით მოვიშორებ თავიდან ამ საქმეს, მაშინ ახალს დიდს ზარებს ვიყიდი, ასე რომ, თუ სრულიათ გამამართლებთ, ვიყიდი სამსავე ახალს ზარს.

ამ სიტყვებით გაკვირვებული თავმჯდომარე დააშტერდა ბრალდებულს, მერე თავისს ამხანაგებს გადახედა, თითქო ეკითხებოდა: გაიგეთ რამე, თუ არაო?

— ბრალდებულო, რას ამბობთ? რა საქმე გაქვთ ზარებთან? მე გეკითხებით, თავის გასამართლებლად გაქვთ რამე სათქმელი თუ არა?

— სრულს ჭეშმარიტებას მოგახსენებთ, ბატონო მსაჯულო! ეს კარგად იცის პასტორმაც და მთელმა სოფელმაც. მე ფული მაქვს. ახალ ზარების ყიდვაც შემიძლიან, შემიძლიან აგრეთვე...

— მგონია თქვენ სრულს ჭკუაზედ არა ხართ!—მიაძახა გაჯავრებულმა თავმჯდომარემ:—მაშ თქვენ არა გქონიათ რა სათქმელი. მსაჯულები ეხლავ წავლენ სამსჯავროდ.

მსაჯულები წავიდნენ.

რომელი სჯობია?—სურათი ბლაასისა.

მაყურებლების ოთა[illegible] საქმის [illegible]

აქოთ[illegible]

ზანგები.—დიდიდედა და შვილისშვილი ქადრაკის თამაშობაში.—სურათი როზელანდისა.

ისხდნენ კრუმზეიფენბახელი მღვდელი და ბრალდებულის შვილი—გერმან კუმაკი, ახალგაზდა, ასე ოცი წლის კაცი. თავისს მამასთან შედარებით ახალგაზდა კუმაკი სუსტი და გამხდარი მოსჩანდა. მხარ-ბეჭიანი, კარგად ჩასხმული მოხუცი ამისთანა წვრილმან ხალხს ბევრს აიწონიდა.

ზოგიც მსაჯულების მოუწვევლად მოსულიყო კრუმზეიფენბახიდან. უნდოდათ თავისი თვალით ენახათ, როგორ გაასამართლებდნენ „დიდ გლეხს“. უკანასკნელ წუთამდის კუმაკი სრულიად გულ-დამშვიდებული არწმუნებდა ყველას, რომ უეჭველად გამამართლებენო. ცოტა არ იყოს, სხვებსაც სჯეროდათ ესა. „დიდ გლეხს“ ფული ჰქონდა, ხოლო ვისაც ფული აქვს, იმას ხომ ყველაფერი შეუძლიან...

მოუთმენლად ელოდნენ სამსჯავროს განაჩენს. უბრალო საქმე კი არ იყო: თუ საპყრობილეს გადაუწყვეტდნენ „დიდს გლეხ“-ს, როგორც ბრალმდებელმა მოითხოვა, მაშინ კუმაკი უნდა გამომშვიდობებოდა თავისს პირველობას. უნდა დაეტუსაღებინათ საზიზღარ ავაზაკებთან ერთად! საპყრობილეში! ამის შემდეგ, რა თქმა უნდა, მოხუცი ველარ დაიჭერდა ვერც სამრევლო საბჭოში და ვერც სხვაგან სადმე რაიმე საპატიო ადგილს.

მეორე მხრით თუ გაამართლებდნენ „დიდ გლეხ“-ს, მაშინ ეკკლესიაში ახალი ზარები ექნებოდათ. ეს კი უბრალო საქმე არ იყო. ეხლანდელი ზარები ყველა დაძველდა. ახლომახლო სოფლებში ყველგან დასცინოდნენ კრუმზეიფენბახის ზარების ჟღარუნს. სულ დიდი ზარიც კი ერთს ადგილას გახვრეტილი იყო. ახალი ზარები ადრე თუ გვიან უნდა შეეძინათ.

მრევლისთვის ძალიან ხელსაყრელი იქნებოდა, „დიდ [illegible]“-ს, რომ თავისი ჯიბით შეეძინა ზარები. განა ამას მსა-[illegible] არ მიიღებენ? განაჩენის დადგენის

ბატონი პასტორიც მხედველობაში მიიღებდა, რომ საქმე „კეთილს მიზანს“ შეეხებოდა და უეჭველია თავისს ჩვენებას ცოტათი მაინც შესცვლიდა. ან-კი რად უნდა სთქვას კაცმა ყველაფერი, რაც იცის?

დამნაშავის შვილს მოაგონა თავმჯდომარემ, უფლება გაქვთ, ჩვენებაზე უარი სთქვათო. იმანაც განაცხადა, მსურს ამ უფლებით ვისარგებლოო. მორცხვს და გაუბედავ ყმაწვილს კაცს გაუხარდა, რომ მამის წინააღმდეგ ლაპარაკი არ დასჭირდა.

დამნაშავე ისევ ისე შეუპოვრად, დინჯად გამოიყურებოდა. ერთს თავის ნაცნობს ხალხში თავი დაუქნია, უნდოდა რაღაც ეთქვა და თავის ქნევით ანიშნა, ახლოს მისულიყო. მაგრამ სასამართლოს მოსამსახურემ მკაცრად გამოუცხადა, ეს აქ არ შეიძლებაო.

რა ვუყოთ! ის მაინც ისევ გლეხი კუმაკია, უმდიდრესი გლეხი კრუმზეიფენბახში. აქ, როგორცა ჩანს, არ იციან, ვისთანა აქვთ საქმე.

ამ დროს მსაჯულებიც დაბრუნდნენ.

„მეფის სახელით: ბრალდებული ხრისტლიბ ლებერეხტ ფურხტეგოტ კუმაკი ცნობილ იქმნა დამნაშავედ ეკკლესიაში ღვთის მსახურების განზრახ შეწყვეტისათვის და მიესაჯა ერთის წლით საპყრობილეში დაპატიმრება და სასამართლო ხარჯის გადახდა“.

განაჩენის კითხვის დროს სამარისებური სიჩუმე გამეფებულიყო. ყველანი ბრალდებულს უყურებდნენ.

ბრალდებული პირდაღებული იდგა და უაზროდ იღიმებოდა. ისე მაგრად მოუჭირა მოაჯირის რიკულებს თავისი ძარღვიანი ხელები, რომ წაწკა-წუწკი დააწყებინა. თავში სისხლი აუვარდა. დაბალი სქელი კისერი, რომელიც ჭაღარა თმით იყო დაფარული, გაულურჯდა.

[illegible] ამბავია! როგორ უმსგავსოდ ეხუმრებიან? საპყრო-

ბილე? ის, „დიდი გლეხი“, საპყრობილეში?! ერთის წლით საპყ...

კუმაკს უნდოდა რაღაცა ეთქვა, ტუჩებს ანძრევდა და რაღაცას ჩიფჩიფებდა. თავმჯდომარე-კი იჯდა და დაწვრილებით ხსნიდა, თუ როგორ დაადგნენ ამ გადაწყვეტილებას. ბრალდებულის ყურს მოესმა, რომ თავმჯდომარე რაღაცას ლაპარაკობდა „შემამსუბუქებელ გარემოება“ სა, „გაუნათლებლობა“-სა და „თანდაყოლილ უმეცრება“-ზე. ყველა ამას როგორცა სჩანდა, იმისთვის სარგებლობა [illegible]ოეტანა; ამიტომ გადაუწყვიტეს მხოლოდ ერთის წლით დაპატიმრება.

ჩინელი ბავშვები.

დასცინის მსაჯული, თუ რა ამბავია? ერთი წელიწადი საპყრობილეში! ერთი წელიწადი გალიაში! შორს თავის სახლიდან, თავის საცხოვრებლიდან, კარ-ჩაკეტილი, მოშორებული თავისს მინდვრებს, თავისს სახლ-კარს, თავისს პირუტყვებს! ოჰ, ყოვლად შემძლებელო!

კუმაკმა თავზე ხელი იტაცა. ოფლი ცვარ-ცვარად ადგა შუბლზე, რაღაცა უნდოდა ეთქვა. ზარები, ახალი ზარები, რომლებსაც ეკკლესიას შეჰპირდა... ნუ თუ არაფერი მნიშვნელობა არა ჰქონდა?

უნუგეშოთ გადახედა მოწმეების სკამებს. იქ იჯდა პასტორი, მის გვერდით დამნაშავის შვილი, გერმანი. ნუ თუ ისინი არ უშველიან? ან ნუ თუ სხვა კრუმზეიფენზახელები არ გამოესარჩლებიან? ის ხომ მათი „დიდი გლეხი“ იყო. ის ხომ პირველი კაცი იყო მთელს სოფელში. ნუ თუ ამის ნების მაგივრად იქ მყოფთ უფრო სიხარული ეხატებოდათ სახეზე.

„დიდ გლეხს“ საპყრობილე გადაუწყვიტეს. ეხლა იმისი საქმე წასულია. ბევრმა ფულმაც ვერა უშველა-რა. ყველა იმისი მეგობარი და მეზობელი თავისს გულში ჰფიქრობდა, რა სარგებელი გამოეტანა ამ საქმიდან.

-- ემორჩილებით თუ არა განაჩენს, კუმაკ!—შეეკითხა ბოლოს მსაჯული.

გლეხმა პასუხი ვერ გასცა: იმას აღარ ესმოდა, რა ხდებოდა გარშემო. მხოლოდ ერთს რასმესა ჰგრძნობდა აშკარად: რომ ერთის წლით დაპატიმრება ჰქონდა გადაწყვეტილი.

*
* *

ხრისტლიბ კუმაკს ბედმა არგუნა მემკვიდრეობით ორი გლეხის კარგა მოზრდილი ადგილ-მამული, რის გამოც მთელს სოფელში უმდიდრესი მემამულე შეიქნა. იმისი ადგილ-მამული ზოგიერთი აზნაურისასაც-კი აჭარბებდა სივრცით.

გლეხი კუმაკი დიდი ხნის ქვრივი იყო. ცოლის სიკვდილის შემდეგ მალე შეუდგა მეორე საცოლოს ძებნას, მაგრამ აქედან არა გამოვიდა-რა. არც ერთი ქალი, რომელიც-კი ნახა, არ მოეწონა. ცითო რამე ყველას აკლდა: ან იმდენად ტანმრთელი, ან ისეთი ტანადი ვერ იყო, როგორც იმას უნდოდა, ან კიდევ მდიდარი არ იყო. „დიდი გლეხი“-ს აზრით ეს სამი თვისება უთუოდ უნდა ჰქონდეს ქალს. კარგი ტანადი, ტანმრთელი და მდიდარი უნდა იყოს ქალიო და ამას

დატყვევებული იაპონელები

ზას მისცემენ? ეს არ უნდა ჩაიდინოს ამ ხალხმა! მაგრამ მაყურებლების ოთახში თავს არავინ არ იწუხებდა. თანაგრძნო-

უნდა მიექცეს უმთავრესი ყურადღება თანამეცხ[illegible] ჩევის [illegible]. სახის [illegible] საქმის [illegible].

ამ სილამაზის ცქერით სხვა ხალხიც ხომ იმდენადვე დასტკბებოდა, რამდენადაც ის. ის-კი იმისთანა თვისებებს აქცევდა ყურადღებას, რომლებითაც მხოლოდ თითონ შეეძლო ესარგებლნა. ცემა-ტყეპის ატანაც უნდა შესძლებოდა ქალს იმის განსვენებულ ცოლსავით, რომელსაც სიკვდილამდის ერთხელაც არავისთვის არ შეუჩივლია. როცა დაფიქრდებოდა კუმაკი, ძალიან უკვირდა და ვერ მიმხვდარიყო, როგორ შეუძლიან ქალს ამდენის ატანა. კუმაკი ქვრივზედ ჯვარის დაწერას ამჯობინებდა: ამ ჯურის ქალები ყველაფერს შეჩვეულნი არიან და არც ნაზი და პრანჭიები არიან გაუთხოვარ ქალებივით. არც ჭკუასა და ხასიათსა ჰქონდა იმის თვალში დიდი მნიშვნელობა. კუმაკის აზრით, ქალები მუდამ სულელები არიან. თუ ვინიცობაა შეუპოვარი და მოუსვენარი გამოდგებოდა, არც ეს იყო დიდი უბედურება. მისი მორჯულება ადვილი საქმე იყო. ერთი რამ კი უეჭველად უნდა ჰქონოდა ქალს: ფული. ღარიბ ქალის შერთვა გლეხს კუმაკს თავისს დამცირებად მიაჩნდა. იმან კარგად იცოდა, რა იყო საჭირო მის მდგომარეობაში.

რაკი ისეთი ქალი ვერ იშოვნა, რომელიც ყველა დასახელებული ნიჭითა და კეთილ სათნოებით ალსავსე ყოფილიყო, კუმაკმა ქვრივად დარჩენა არჩია.

პირველ ცოლისაგან დარჩა სამი ქალი და ერთი ვაჟი. ქალებს მზითევი ბლომად ჰქონდათ და მეზობელ სოფლებიდან გლეხის შვილებმა უდავიდარაბოდ დაიტაცეს, ასე რომ ყველანი ჯვარდაწერილები იყვნენ. მხოლოდ უმცროსი შვილი, ვაჟი, სცხოვრობდა მამის ჭერ ქვეშ.

მოხუცს გერმანი მაგრად ჰყავდა ხელში ჩაბღუჯული. მღევივით ჩასხმული გლეხი კუმა კი სწუხდა, ასე სუსტი და პატარა ტანის შვილი რომ ჰყავდა. კუმაკები მუდამ, რაც კი ახსოვდათ, კარგი ტანადები იყვნენ. ეხლა კი სხვაა: ჯერ იყო და გერმანი ძალიან გვიან დაიბადა—სამი ქალის შემდეგ; მერმე კიდევ დაბადებიდანვე რაღაც „ნაზი“ არსება იყო. თავის მამასთან შებრძოლება გერმანს არასოდეს არ უცდია, როგორც ეს ხრისტლიბ ლებერეხტ ფურხტეგოტმა თავის მამის წინააღმდეგ ჩაიდინა. კუმაკების გვარში დასაბამიდან ამ ნაირი ჩვეულება იყო: მამა და შვილი სცდიდნენ ერთი ერთმანეთზე თავისს ძალას,—სწორედ ისე, როგორც სანეხვეზე ებრძვიან ხოლმე ერთმანეთს ბებერი და ახალგაზდა მამალი, სანამ ბებერი მამალი არ დარწმუნდება, რომ დადგა დრო, ახალგაზდა მამალს დაუთმოს ადგილი. ამნაირსავე ვაჟკაცურ შებრძოლების შემდეგ დაუთმობდნენ ადგილს კუმაკები ერთი მეორეს.

გერმანის საქმე სულ სხვანაირად იყო. სკოლაში კარგად სწავლობდა, რაც კუმაკების გვარში არასოდეს არ მომხდარა. მუშტებით თავისუფლების მოპოვება კი ფიქრადაც არ მოსვლია, წყნარად და მორჩილებით სცხოვრობდა მამის ბრძანებლობის ქვეშ.

მაგრამ მარტო თავისს სახლს კი არ განაგებდა კუმაკი, როგორც დამოუკიდებელი ბატონი და მბრძანებელი: სოფელში და მრევლშიაც ის იყო რიხის მიმცემი კაცი.

როგორც ის იტყოდა, საქმეც ისე გადაწყდებოდა ხოლმე; სულ ერთია, გზის გაკეთებაზე იქნებოდა ლაპარაკი, გადასახადსა, თუ რაიმე საეკკლესიო საქმეზე,—რადგან მთელი სამრევლო გადასახადის მეოთხედი იმის ჯიბეს აწვა ხარკად.

გლეხს კუმაკს, ბატონობის სურვილიც ჰქონდა და ნიჭიც. ყველაზე უფრო უწყობდა ხელს ერთი წესი, რომელსაც მთელს თავისს სიცოცხლეში მისდევდა: როცა ამა თუ იმ საქმის შესახებ ჰკითხავდნენ, რა აზრისა ხარო, ან სთხოვდნენ რასმე, ის მუდამ ერთსა და იმავე პასუხს აძლევდა: „არაო“, რადგან იმის აზრით, „ჰო“-ს თქმა კაცს არასოდეს ხეირს არ დააყრიდა. არაფერი ზედმეტი არ უნდა მისცე, არაფერზე არ უნდა დაეთანხმო და არაფერი არავის არ უნდა დაუჯერო. ვირია ის, ვინც სხვას იმას აძლევს, რაც არ ერგება. ეს იყო იმის ცხოვრების სიბრძნის უმთავრესი მუხლები.

ს. ტოროშელიძე.

(შემდეგი იქნება)

ქალბატონი. თქვენ მოსამსახურედ გინდათ დადგეთ ამ ოჯახში და ასეთი საძაგელი მოწმობა კი მოგიტანიათ!..

მოსამსახურე. მაინცა და მაინც არც თქვენ გაქებენ, ქალბატონო.

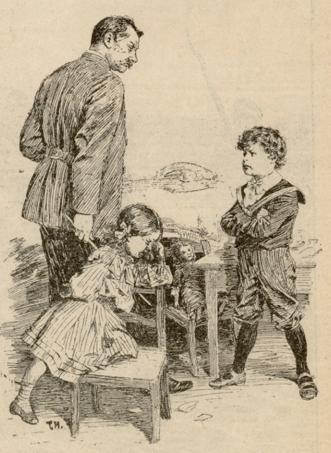

როგორ არა გრცხვენია, მამა-ჩემო, ქალსა სცემ!..

რედაქტორ-გამომცემელი ალ. ჯაბადარი.